

Letos lépe nebude

Inflace dělá vrásky všem. Prostor ke zlepšení, a tedy ke zlevnění v tuto chvíli nevidí prakticky nikdo. Očekává se, že kvůli růstu cen různých druhů komodit a stále ne zcela stabilní situaci v dodavatelsko-odběratelských globálních vztazích budou ceny atakovat ještě vyšší příčky. Projeví se to hlavně v energeticky náročných provozech, podraží tedy třeba pekařské výrobky či produkce zeleniny ze skleníků.

Jitka Hemolová, jitka.hemolova@atoz.cz

Česká národní banka (ČNB) je minimálně pro první pololetí letošního roku skeptická až pesimistická, své odhady postupně zpřesňuje. Na začátku února odhadovala lednovou inflaci atakující hranici devíti procent, pro únor 9,7 %, v březnu pak ještě o trochu vyšší (9,8 %). V polovině února už bylo z dat Českého statistického úřadu zřejmé, že inflace atakuje hranici 10 % a že je velmi pravděpodobné, že v následujících měsících tuto hodnotu ještě o něco málo překoná.

Podle guvernéra ČNB Jiřího Rusnoka by se situace mohla uklidnit v druhé polovině roku, kdy začne inflace klesat díky posílení koruny a projeví se i stabilizující vliv měnové politiky skrze domácí poptávku. Zvýšení tržních úrokových sazeb, které ale dělají nemalé vrásky nejen producentům potravin, podle něj pomůže s postupným návratem inflace do blízkosti dvouprocentního inflačního cíle. To se neočekává dřív než v první polovině příštího roku. Prozatím počítá ČNB pro první čtvrtletí roku 2023 s inflací na úrovni tři procent, ve druhém čtvrtletí pak kolem 2,3 %.

Inflace zachvátila celý svět

Inflace se ale netýká jen tuzemska, čelí jí celá Evropa a prakticky celý svět. V evropských unijních státech rostou zejména ceny energií a potravin. V lednu inflace v eurozóně pokořila historické maximum. S 5,1 procenty jde o rekord od zavedení eura před dvaceti lety.

Dana Večeřová, prezidentka Potravinářské komory ČR (PK ČR), také očekává, že inflace bude meziročně atakovat hranici 10 procent a bude tak patřit k nejvyšším v celé revoluční éře.

Upozorňuje, že i přes hrozivě vypadající čísla se nacházíme ve stadiu mírné inflace, stejně jako EU a USA. Naopak v Rumunsku, Bělorusku, Litvě či na Ukrajině dosahuje inflace dvouciferných hodnot. Nejvyšší inflaci měla v lednu Litva (12,2 %, zatímco v prosinci to bylo 10,7 %). Stále je ale Evropa našťastí daleko od poněkud astronomických čísel, která lze pozorovat na Blízkém východě. Například v Turecku v lednu inflace vystoupila na téměř padesát procent (48,7 %).

Ceny podle ředitelů firem dál porostou

Tři čtvrtiny českých firem v loňském roce zvyšovaly ceny, téměř třetina přitom přistoupila ke zdražení o více než 10 procent. Generální ředitelé společností navíc předpokládají, že rychlý růst cen vydrží i v letošním roce. Vyplývá to z aktuálního průzkumu PwC CEO Survey mezi šéfy tuzemských firem. Plných 75 % generálních ředitelů připouští, že v loňském roce jejich společnost zvýšila ceny svých výrobků či služeb. Řada firem přitom sáhla k razantnímu zdražování, 28 % šéfů přiznává, že jejich firma zvýšila ceny o více než 10 %. „Už na jaře loňského roku jsme od šéfů českých firem slyšeli o hrozbách rychle rostoucích cen. Málokdo si ale tehdy dovedl současnou výši inflace představit nebo připustit. Reálný život ve firmách přitom statistiky předbíhá, a proto nelze v prvním pololetí letošního roku čekat, že by inflace zmizela,“ komentuje partner PwC Petr Kříž.

Z průzkumu mezi členy PK ČR, který proběhl na konci loňského roku, vyplývá, že většina potravinářských podniků plánovala od nového roku zdražení o 10 %. „Bohužel však není jisté, zda se jedná o konečné zvýšení cen, protože v současné době nelze příliš odhadovat, kdy se zastaví nebo alespoň zmírní zvyšování cen všech vstupů, myšleno surovin, obalů, energií, dopravy, mezd a podobně. Otázkou zůstává, jak se k cenám potravin postaví obchodní řetězce, které u nás ovládají 70 až 80 procent trhu. U základních potravin je jejich marže kolem 20 až 30 procent, nicméně u vysoce průmyslově zpracovaných potravin může marže dosáhnout i více než sto procent,“ nastiňuje Dana Večeřová. Je podle ní ale zřejmé, že poroste podíl obyvatel, kteří budou více než kdy dříve hledět na cenu konkrétních výrobků a vyhledávat slevy.

Pivo, čokoláda i mléčné výrobky

Potravináři se shodují na tom, že ceny nadále porostou, inflace obrazně i doslova dožene každého. A světlo na konci tunelu v podobě zastavení růstu cen zatím vidět není. „Madeta sice od ledna zdražila výrobky o více než deset procent, ale ani to nám nepokryje rostoucí náklady na energie, pohonné hmoty, materiál, obaly či služby,“ uvádí Jan Teplý, ředitel obchodu, marketingu a nákupu společnosti Madeta. Bude podle něj třeba seškrtnat některé zbytné náklady a možná i omezit část investic. Madeta očekává, že kvůli zdražování klesne kupní síla obyvatel, a na scéně je také konkurenční boj mezi českými mlékárnami a dovozem.

Ředitel Pivovaru Svijany Roman Havlík upozorňuje, že například jen v segmentu obalových materiálů a příslušenství zdražily obalové kartony až o sto procent a pивní korunky dokonce o 170 %. Pivovar ale vedle vysokých cen trápí i dlouhé dodací lhůty a v některých případech přímo nedostatek materiálu. „Významně se současně průběžně zvyšují mzdové náklady, které tvoří zásadní nákladovou položku pivovaru, a samozřejmě se nás dotýká i krizová situace v energetice. Pokud jde o energie, čelíme zvýšení nákladů až o zhruba 30 procent,“ vysvětluje. Všechny tyto důvody pak vedly ke zdražení, které firma oznámila už v prosinci loňského

roku. Další dílčí optimalizace cenové politiky proběhne s velkou pravděpodobností i letos, a to v řádu jednotek procent.

Sudové pivo o zhruba tři procenta zdražil od ledna také Budějovický Budvar a během letošního prvního čtvrtletí zdraží i balené pivo. Pivovar také v průběhu loňského roku zdražoval pivo exportním zákazníkům. Podle obchodního ředitele pro tuzemský trh Petra Kubína může za vyšší ceny piva růst energií i nákladů, ať už jde o mzdové prostředky, nebo náklady na přepravu. V zásadě jde o růst nákladů, které v některých případech dosahují až stovky procent. Zdražení piva loni oznámil i Plzeňský Prazdroj nebo Pivovary Staropramen, které ceny navýšily už v červenci.

Dražší vstupy zvýší také ceny výrobků společnosti Nestlé Česko. Změna je podle firmy nezbytná pro zachování kvality produktů. Za růstem cen vidí hlavně vysokou nestálost na trhu způsobenou pandemií covidu, kvůli které se snižovala výrobní kapacita, byla limitována doprava a zvyšovaly se nároky na hygienická a protipandemická opatření. K tomu se přidaly klimatické změny, které způsobily horší úrodu. Nárůst cen komodit se nejvíce dotkl segmentu kávy, kde ceny arabiky a robusty vzrostly o desítky procent v důsledku sucha a mrazů v Brazílii a vyšších cen dopravy. Klimatické změny způsobily také zvýšenou poptávku a následný růst cen u pšenice a kukuřice, které jsou hlavní

složkou zejména cereálií. Výrazně vzrostla i cena olejů, které se používají při výrobě široké škály potravin. Nedostatek cukru ovlivnil výrobu čokolád a sladkostí. Zdražení se dotklo u vybraných kategorií produktů v rozmezí od čtyř do třinácti procent. Podle tiskové mluvčí Terezy Skrbkové lze zatím o dalším vývoji cen jen stěží spekulovat: „Závisí to na mnoha proměnných a v této chvíli nemáme přijaté žádné novější rozhodnutí.“

Situaci komplikuje doprava a lidské zdroje

Stejně jako všem ostatním rostou náklady dopravcům. Nejde jen o zdražení pohonných hmot, ale v některých případech vážnou také dodávky. „Nová dopravní technika má dodací lhůty delší než jeden rok, chybí i základní náhradní díly, někdy není olej a podobné banální položky. Vše ještě komplikují narušené dodavatelsko-odběratelské řetězce, kdy se na jedné straně nedostává volných kapacit a na straně druhé stojí nevyložené kamiony před branami zavřených továren,“ popisuje situaci Martin Felix, tiskový mluvčí Sdružení automobilových dopravců Česmad Bohemia. To vše dopravu pochopitelně zdražuje. Komplikace také vidí v nejednotnosti vyžadovaných proticovidových

... / ...

inzerce

DĚKUJEME ZA VAŠI DŮVĚRU!

Great
Place
To
Work®

Certified
DEC 2021–DEC 2022
CZ

PPL®
PROFESSIONAL PARCEL LOGISTIC

top®
EMPLOYER

ČESKÁ
REPUBLIKA
CZECH
REPUBLIC
2022

CERTIFIED EXCELLENCE IN EMPLOYEE CONDITIONS

opatření, která ve svém důsledku prohlubují problémy s nedostatkem řidičů. A tlak roste i na cenu pracovní síly.

Podle předsedy Družstva CBA CZ Romana Mazáka komplikuje situaci stabilní růst minimální mzdy. Potýkají se s ní obchodníci i výrobci a distributoři potravin. Rozdíl ve výši minimální mzdy před pěti lety a nyní je pro zaměstnavatele obrovský, zejména pokud jde o celkové náklady. „Zvýšení minimální mzdy nás stojí 10 milionů ročně, za pět let je to 50 milionů jen na mzdách. A tuto částku musíme někde vzít. Navíc lidé dostanou z této sumy jen 35 milionů, zbytek připadá státu,“ říká Roman Mazák. Mzdové náklady představují pro české prodejny dlouhodobě nejvyšší položku, co se týče ekonomického provozu. U řady těch v nejmenších obcích jsou pak příčinou jejich nerentability, v některých případech i krachu. Ve finále podle něj nehrají roli jen mzdy, sekundárně je nutné přičíst i rostoucí ceny pohonných hmot nebo náklady za covid kvůli nemocenským, které vyrostly i o 200 procent. To vše má negativní vliv na meziroční nárůsty cen dodavatelů potravin. Ty podle Romana Mazáka v minulosti rostly v rozmezí pěti až deseti procent, nyní je řeč o nárůstech v řádu padesáti až sto procent.

Krajním případem je omezení investic

Podle Jana Teplého bude zřejmě třeba seškrtnat některé zbytné náklady a možná i omezit část investic. Nejistě o tom hovoří i další výrobci.

Ale jak upřesňuje Dana Večeřová, složitá ekonomická situace nesmí snižovat ochotu firem investovat do nových technologií, do modernizace a robotizace, protože zde za Evropou zaostáváme: „Potřeba automatizovaných provozů a využívání robotů se ukazuje jako čím dál nezbytnější, zvláště kvůli nedostatku pracovní síly, kterou očekáváme i v budoucnu. Bohužel ale zvyšování efektivity práce a investice do modernizace, automatizace a robotizace nejsou opatření, která je možné realizovat ze dne na den. Právě proto apelujeme na Ministerstvo zemědělství, aby posílilo investice do modernizací a inovací a zvyšování konkurenceschopnosti českého potravinářského a zpracovatelského průmyslu.“

České podniky se zcela logicky obávají nárůstu cen vstupů a situace na trhu práce. Každý, kdo má nyní volné finanční prostředky, je investuje, aby v budoucnu co nejvíce ušetřil. Technologie, inovace, automatizace, robotizace. Do těch je třeba investovat zejména proto, že na řadu pracovních míst budou firmy shánět zaměstnance jen s velkými obtížemi. „Dočasně je třeba získat pracovníky ze

3,8 %

dosáhla průměrná míra inflace v roce 2021 (nejvyšší od roku 2008).

9,9 %

činila inflace v lednu roku 2022, zrychlila z prosincových 6,6 %.

Zdroj: ČSÚ, 2/2022

zahraničí, kteří chtějí v Česku pracovat. Ale i těch je nedostatek, což je problémem celé Evropy,“ míní Dana Večeřová. I proto PK ČR prosazuje zájmy sektoru potravinářství do nového vzdělávacího systému středního odborného školství tak, aby měl trh do budoucna dostatek kvalifikované pracovní síly.

Panuje obava o zhoršení kvality potravin

Podle PK ČR nejvíce vzrostly ceny u hnojiv a krmiv. Třeba dusíkatá hnojiva, která zemědělci používají na jaře, zdražila i více než o 100 %. Zvyšuje se cena pečiva, protože jeho výroba je vysoce energeticky náročná, dále zdražuje mléko i máslo z důvodu enormního navyšování ceny v dopravě, růstu cen suroviny a také energií potřebných například pro chlazení suroviny. Cenu kávy zase ovlivnilo špatné počasí a koronavirová krize, cenu cukru zvyšovaly obavy o úrodu v Brazílii, kde uhodily nebyvalé mrazy. „Nicméně nakonec Indie a EU ceny zmírnily,“ doplňuje Dana Večeřová. Banány zdražily meziročně o 12 %, oproti tomu jiné ovoce je naopak levnější. Například citrony zlevnily skoro o pětinu, konzumní jablka o 15 % a pomeranče zhruba o desetinu. Cena cibule se zvýšila o necelou pětinu, a to z důvodu vlhkého počasí, které cibulové zelenině příliš nesvědčí. Více než o 50 % se zvýšila cena rajčat. „Důvodem je vyšší objem, který je pěstovaný ve sklenících, a tento způsob je nákladnější. Nejvíce se ve spotřebním koši za loňský rok zvýšila cena ledového salátu, a to o bezmála 65 procent. Právě ceny ovoce a zeleniny lze odhadovat nejhůř. Běžně kolísají podle ročního období, samozřejmě velký vliv má i počasí či nedostatek pracovníků pro sklizeň,“ shrnuje Dana Večeřová.

Obává se ale, že spíše než na kvalitu českých potravin bude mít toto zdražování dopad na snahu řetězců sáhnout k levnějším dovozům ze zahraničí, aby udržely svůj zisk na stejné úrovni jako doposud. „Čeští výrobci, nositelé značek kvality, nemohou ze svých kvalitativních norem slevovat. Otázkou zůstává, jací levnější zahraniční dodavatelé nám zbydou? Ceny jdou nahoru v celé Evropě. Pokud se jedná o dodavatele mimo EU, kde jsou jiné ekologické či welfare standardy a požadavky na kvalitu potravin, může dojít k významnému zhoršení kvality potravin v České republice,“ varuje Dana Večeřová.

Jak to řeší sousedé

Polsko od února na půl roku zrušilo DPH u základních druhů potravin. Patří sem hlavně chléb, maso či mléčné výrobky. Cílem je podle tamního premiéra Mateusza Morawieckého právě zmírnit dopady rostoucí inflace. Jeho vláda snížila také daň u pohonných hmot a zrušila DPH u hnojiv, jejichž rostoucí cena trápí i tuzemské podniky.

Česká vláda se ale k podobnému kroku nechystá. „Obecným postojem současné vlády je, že snižování DPH na jednotlivé služby či komodity je coby plošné řešení nejen neefektivní, neboť poskytuje finanční pomoc všem bez ohledu na reálnou potřebu, ale především je rozpočtově neodpovědné a vede k dalšímu prohlubování deficitu státního rozpočtu,“ objasňuje Tomáš Weiss, tiskový mluvčí Ministerstva financí ČR. Dodává, že jde o krok, který vede k roztáčení nežádoucí inflační spirály. To jsme mohli sledovat v tuzemsku už při promínutí DPH na energie v listopadu a prosinci loňského roku. Připomíná, že zatím je stále snižování DPH na nulovou či super sníženou sazbu v rozporu s evropskou legislativou. A ačkoli jejich zavedení u vybraných druhů komodit umožňuje revize evropské směrnice o DPH, která byla v prosinci loňského roku schválena ministry financí na zasedání Rady Ecofin, legislativní proces ještě není dokončen. Členské státy, které už teď snižují DPH, nicméně doufají, že jim budou prohršky odpouštěny.

Programem pro maloobchodníky proti inflaci

V rámci programu Nakupte více, zaplatte méně garantuje společnost Makro zákazníkům dlouhodobě nízké ceny. Program funguje na jednoduchém principu – s vyšším počtem nakoupených položek klesá prodejní cena za jednotku. Firma zařadila do programu nejžádanější artikly, jako jsou mléčné výrobky, trvanlivé potraviny, alkoholické i nealkoholické nápoje nebo drogerii a mražený sortiment. Od února jde o více než tři tisíce položek s garancí nižší ceny vždy na daný měsíc. Nabídka zahrnuje i 200 výrobků privátní značky Fine Life.

„Tam cenu nastavíme tak, aby maloobchodníky umožnila stanovení konkurenceschopné prodejní ceny s marží mezi dvaceti a třiceti procenty,“ sděluje vedoucí interní a externí komunikace Romana Nýdrle. Podotýká, že se v Makru nesnaží o to, aby zákazníci nakupovali zbytečně víc, než prodají: „Vždy nabízená balení odpovídají reálným možnostem provozovatelů drobných prodejen.“ A ti jej, jak naznačují prodejní data, oceňují. Jen v lednu představovalo zboží zakoupené prostřednictvím tohoto programu více než 30% podíl na celkových prodejích společnosti Makro maloobchodním zákazníkům. Jde o dlouhodobou firemní strategii a cílem není měnit portfolio výrobků, ale případně je ještě v řádu jednotek až desítek rozšířit.

8,7 %

dosáhlo meziročního zvýšení tržeb za potraviny

ve specializovaných prodejnách potravin v prosinci 2021. I nespecializované prodejny s převahou potravin zaznamenaly meziroční růst tržeb o 1,3 %.

4,4 %

činil růst maloobchodních tržeb v roce 2021 (bez očištění).

Zdroj: ČSÚ, 2/2022